

# НОВИ СРЕДЊОШКОЛАЦ



## Садржај:

*Девети октобар*  
*Наша анкета*  
 Даница Топаловић: *Некорисан жи-  
вош је рана смрт*  
 Златко Дурбешић: *Наша јесен*  
 Љуб. Ранчић: *Село и интелигенција*  
 Живорад Илић: *Вече*  
 Слободан Марков: *Трагикомедија*  
 Мирко Опачак: *Живош у касабн*  
 Игор Вајерман: *Први покушај*  
 Рајко Скварица: *Косово*  
 Мата Шећеров: *Средњошколац о «Но-  
вом средњошколцу»*  
*Забавни део*  
*Наша обавештења*  
*Конкурс*

# „НОВИ СРЕДЊОШКОЛАЦ“

месечни лист за средњошколску омладину

Одобрен од Министарства просвете Снбр 6558-37

---

---



„НОВИ СРЕДЊОШКОЛАЦ“ доноси ученичке радове из науке, уметности, књижевности, ђачког живота и осталог што наше средњошколце може занимати. На листу могу сарађивати само ученици-це гимназија, грађанских и учитељских школа.

„НОВИ СРЕДЊОШКОЛАЦ“ излази сваког месеца осим јула и августа.

Годишња претплата 15 динара. Поједини број 1.50 динар. Претплату, рукописе и све остале пошиљке слати на адресу: Уредништво „Новог средњошколца“ — Вршац, Вилсонова ул. бр. 20 — Рукописи се не враћају.

Чековни рачун број 59.536

Угледни примерак шаље се на захтев бесплатно.



---

---

Власник и одговорни уредник: **Дамњан Морачић**, наставник Грађанске школе у Вршцу — Степе Степановића улица, број 18.

Уређивачки одбор: **Милица Д. Морачић**, суплент учитељске школе; **Анђелија Попов**, професор реалне гимназије; **Дамњан Морачић**, наставник грађанске школе; **Смиља Гергеч**, уч. IV разреда учитељске школе; **Душан Лаушевић**, уч. IV разр. учитељске школе; **Мара Крижнар**, уч. VIII разр. гимназије; **Александар Милитариу**, уч. VIII разр. гимназије; **Елизабета Мајер**, уч. IV разр. грађанске школе; **Мирослав Толанов**, уч. IV разр. грађанске школе.

Штампа „Југословенска штампарија“ П. Стефановића, Вршац

# НОВИ СРЕДЊОШКОЛАЦ

Година II

Вршац, октобар 1938

Број 2

## Девети октобар

Месец октобар има један црн дан за све праве Југословене. Сваке године на тај дан ми прелиставамо у сећању најцрње странице наше историје. Пред нама се ређају необичне слике.

Ратни брод „Дубровник“ сече плаве пенушаве таласе, а наш велики Краљ, насмејан и ведар, полази да докрајчи дело мира. Са најчистијом и најсветијом намером. Одједном... враћају нам Га мртва. Згледамо се у неверици. Занемели смо од бола. „Наш добри, наш мили Краљ је мртав!“ плаче народ. Плаче у Суботици, плаче у Ђевђелији; плаче у Ракеку, плаче у Боки.

Тешки су то дани били. Тежи од свих других.

Наши непријатељи желели су Његову смрт, а учинили су га бесмртним. Његов узорни живот, велика дела и свете речи нико нам не може уништити.

Не заборавимо, поред осталог, ни ове Његове речи упућене у разним приликама омладини:

*„Велики резултати захпевају велике напоре, велике жртве и истрајност до краја. У томе се огледају врлине једнога народа, његово право на живот, као што смо то небројено пушта посведочили пред целим светом...“*

*„Помисао на свете жртве нека и нас и наше потомке праши у сваком раду, опомињући нас да никад не скренемо с правог пушта...“*

*„Жртве њихове нису биле узаман. На тим светим гробовима у слободи крвљу искупљеној загрлила су се три раздвојена браћа. На дивним примерима тог пожртвовања, ви ћете, млада браћо моја, најјасније видети какав вам је задатак. Од вас се тражи друге врсте рад, али не мање племенит. Ви се сиремате за службу народу, сиремите се што боље можете, послужите му што оданије. Имаћете полеша и жара. Не дајте да се угаси. Ставите све то у службу једној великој мисли: за Народ. Ова мисао нека вас вазда напред креће, јер од ове земље из које сте поникли за вас љепше на свијету нема...“*

Велики војсковођо, мудри државниче, чувару мира и учитељу наш, слава ти!

## Наша анкета

### Данашњи средњошколац

Анкета коју смо објавили у прошлом броју наишла је на велико интересовање наших читалаца. Свакодневно нашој редакцији стижу писма од просветних и школских радника, као и од самих ђака. То је најбољи доказ колико је питање средњошколске омладине актуелно и како живо интересује наше ђаке. У данашњем броју почињемо са штампањем првих приспелих одговора.

#### **Прибислав Зарић,**

директор учит. школе у Вршцу

Обратили смо се г. Прибиславу Зарићу, ранијем инспектору Министарства просвете, а садашњем директору учитељске школе у Вршцу, да нам он, као искусни школски радник, каже шта мисли о питању данашње средњошколске омладине.

„Проблем средњошколске омладине код нас“, рекао је љубазно г. Зарић, „увек је актуелан, као уосталом у целом свету. Неоспорно је да омладина претставља најдрагоценије благо једног народа. Од тога каква је и каква ће бити несумњиво зависи будућност и народа и државе.

О вредности садашње омладине постоје подељена мишљења. Једни тврде да она заостаје иза прератне, други пак налазе да има више вредности и да је напреднија. Ми смо склони да поверујемо да, унеколико, имају право и једни и други.

Нама из прератног нараштаја каткада се учини да је некадања омладина заиста била боља од данашње. А ево разлога таквој помисли. Приличан је број средњошколске омладине код које се запажа склоност према лакој животи и претераним уживањима, према брзим успесима без стварног напора и сталног, систематског рада. Код многих преовлађује принцип живота: минимум напора, максимум уживања. Многи немају право интереса и љубави за школу. Није мали број и оних који немају поштовања ни према родитељима, ни према наставницима, ни према друговима. Код неких је себичност прешла допуштене границе. За неке је лепо васпитан и радан ученик предмет потсмеха и ругања, док је неваспитан и дрзак младић предмет дивљења и подражавања. Велики број средњошколаца више привлаче лаке забаве и површни филмови, него добра и поучна књига, просветни и научни филмови, националне и културне приредбе.

На другој, пак, страни многобројни примери лепо васпитаних и радних омладинаца чине да се морамо поколебати у горњем мишљењу и да морамо поверовати да је данашња омладина достојна прератне, а у извесном правцу и

напреднија од ње. Јер, заиста није мали број оних омладинаца који су бодри и телом и духом, пуни одушевљења, способни да се загреју за све што је лепо и племенито, да се диве свему што је узвишено и чисто, али и да се гнушају свега што је ниско и нечовечно. Код многих се запажа тежња ка стваралачком раду, самосталном мишљењу и расуђивању, жеља за нечим новим и бољим од досадашњег. Знатан број показује развијен интерес за многобројне проблеме које намеће данашњи живот, а напредак технике и науке привлачи њихову пажњу. Код већине је национално осећање тако развијено, да можемо бити спокојни за народну будућност. Скорашњи догађаји показали су да је код омладине развијена свест о словенској узајамности и смисао за саосећање и самопрегор.

Далеко смо од тога да за побројане негативне особине оптужујемо омладину. Сваки од нас је свестан тешких и несрећених, како породичних тако и друштвених прилика у којима живимо. Те тешке прилике од огромног су утицаја на целокупан наш живот, а нарочито на живот наше омладине. Сви главни васпитни чиниоци захваћени су тешком кризом и због тога нису у могућности да дају оно што се од њих очекује.

Наша омладина, нада и будућност наша, треба да је свесна претешких услова под којима живе и раде њихови родитељи и њихови наставници. Треба да верује у искрену љубав и дома и школе. Треба да зна да је главна брига њихових васпитача да у данашњем великом превирању нађу средства и методе да од својих васпитаника начине што честитије и срећније људе, способне да сачувају и унапреде националне и културне тековине ранијих покољења.

Омладино драга, нека те многобројне и велике тешкоће данашњег живота не учине малодушном и слабом! Корачај кроз живот са више оптимизма и храбрости! У теби се рађа, живи и цвета све што је чисто, лепо и узвишено; теби припада будућност!"

### **Александар Јовановић,**

уч. VIII разр. III мушке гимн. у Београду

Ваша анкета „Данашњи средњошколац“ мора да се поздрави од свег срца. Средњошколски проблем треба свести на ове две главне тачке:

- а) Данашње стање средњошколаца и узроци тога стања.
- б) Шта учинити да се ово стање, познавајући његове узроке, поправи? О првој тачки нећу да пишем, делимице што је она средњошколцима доста позната, а делимице што ће то учинити неки други средњошколац. Одговор на другу тачку је најкраће постављен;

Окупиши све средњошколце око средњошколских питања, образовати средњошколску заједницу која треба да омогући пунији средњошколски живот.

Средњошколце треба активизирати. Све средњошколске установе, дружине, листови морају да раде интезивније, а средњошколци да се око тих установа окупе. Тада ће се међу средњошколцима створити једно стање које формално неће, а стварно ће бити покрет. Тај „Бачки покрет“, та спонтана заједница средњошколаца, отстраниће средњошколце од лошег утицаја улице и онемогућити да средњошколци оду на ону страну где им никако није место. Активизирање средњошколског живота у самим средњошколским установама и по средњошколским питањима учиниће излишним полишику у средњој школи. У том стварању средњошколског живота „Нови средњошколац“ имаће, мислим, своје значајно место.

### **Драгољуб Илић,**

уч. V разр. учит. школе у Београду

Школа није нешто изоловано од њене улоге у социјалном склопу. Она није ни одувек оваква. Данашња школа са својим просветним планом и његовим компонентама, наставницима и ученицима само је продукт данашњег друштва, а данашњи средњошколац пак, њено је огледало.

Хоћемо ли да излечимо школу, лечимо друштво, да бисмо излечили средњошколца.

Коренита измена. Болесна је основа. Ињекције неће спасти од смрти тешко болесни организам.

Болесноме треба здравље.

Здравље, није само у ваздуху, сунцу и води; треба о дело, треба стан који није влажан, треба храна.

Треба да немамо брига. А ми имамо брига. Реч је о већини нас.

Човекове мисли, човекова осећања, човекове тежње одраз су његова живота. Нећете, ваљда, рећи да духовни живот средњошколца није одраз околности под којима он егзистира?

Не заборавимо, човек живи у друштву.

Конкретније, постоји средњошколац, који је хипнотизован неистинитим спортом, пустоловним филмом, безживотном литературом, романтиком. — Он не иде даље од констатације да живети покрај оваквих ствари није безвредно. Ради једне истине неког Лапласа, неког Ламарка, Павлова, Адлера, Толстоја, треба зар, изгубити време, које може и друкчије да се искористи? (Ту констатацију искристализовало је доба замазивања очију).

Конкретније, постоји и други тип средњошколца, који мора да се брине за сопствену личност, јер га недаће при-

тискују. — Живот га гони да тражи узрок својој и туђој бризи. И њега интересује књига, спорт и филм, али његово интересовање специфично је његову животу, који би хтео да се супротстави свему што није погодно за њ.

Друштво је регулисало однос појединаца на начин, који некоме може изгледати диван, некоме оков.

Ако је оков, зашто не налази свој пут средњошколац?

Није истина да га не налази. Он га већ налази. Он већ разуме да је омладина у целој свету *омладина*, и да она има *своје* проблеме, које ће једино она исправно решити. Он увиђа потребу заједничког васпитања женске и мушке омладине, и хоће да то образовање и васпитање буде омогућено свакоме. Он схвата шта значе детерминистички назови о оцењивању у школи, где сви не уче под истим околностима и бори се за световност наставе и све принципе које истиче истинска школа данашњице, *школа рада*. Постојећу тежњу за изменом школског система он поздравља, а најмању реформу *данашње школе* он дочекује с радошћу.

А они наши другови који своју вољу за уништењем сопствене беде васпитавају у „штимунгу“ кафане, а на часовима у школи пате од болести „вица“ (па после за неуспех окривљују наставнике), прићи ће нам убрзо, уверени смо у то, и поверовати у себе.

Себи, ми најбоље можемо помоћи.

Верујмо у себе.

Чинимо све, да нас наше ђачке самоуправе, (уколико их имамо: дружине, приредбе, листови), потпомогну у нашој праведној тежњи *за изменом не форме, него природе школе*, којој треба више живота него што га има она данас.

У раду на остварењу једног новог, једног бољег, здравијег, и у свему светлијег средњошколца, мислимо да ће нас потпомоћи свако коме на срцу лежи нада и будућност нашега народа.

---

## „Некористан живот је рана смрт“

(Гете)

Дужност која нас очекује за постигнуће животног циља врло је велика, нарочито у данашње време, када су животни прохтеви тако огромни. Да бисмо осигурали свој опстанак, потребан је рад, који бол и чемер живота чини сношљивим. Није довољно само живети, него треба знати како ћемо и у чему провести свој живот. „Живети то није дисати, већ радити“ рекао је Ж. Пајо. Па ипак се питамо: Шта је живот? Да ли је шала, наслада или забава?

Ја могу толико рећи да је живот тежак посао, а о ње-

говој суштини не смем ни размишљати, јер ме може одвести сувише далеко. Проблем живота је велики, а наша обавеза према њему још већа. Бесмислено је живети без икаква циља. Упитајмо се који пут, да ли смо од какве користи својим ближњима, јер живети само за себе не би значило ништа. Човек је био увек себичан и водио рачуна највише о себи и својим личним интересима. С друге стране и завист, та црна страна људске душе, потекла још од Каина, не дозвољава му да много користи другима.

Бацимо само један поглед на данашњицу! Погледајмо шта ради данашњи свет и шта га интересује. Већина њих се ограничава само на најпотребнији рад, колико да подмири свакидашње потребе. Никога се не тиче што његов сусед гладује, пати или пак ужива. Великодушност је данас готово ишчезла, а место ње јавља се жеђ за разонодом и забавом. Некада су бар постојала веровања о другом животу после смрти, те су се људи придржавали главних обавеза према њему. А данас, када је тих идеја скоро нестало, није ни најмање чудновато, што су се људи одали другом начину живота. Веру, највећи доказ човекова уредна живота, не би требало запоставити ни данас.

Није редак случај, у данашње време, видети празником кафане препуне људи. Пијанство, тај највећи светски порок није остављен ни од данашњег човечанства. Жалосни су примери, када људи, утицајем алкохолних пића, служе за потсмех уличној деци. Можда њихова породица гладује? А они безбрижно проводе слободно време, задовољавајући своје нагоне. Зашто живе овакви људи, који не могу бити корисни ни својој породици, а камоли друштву? Погрешно је схватање неких људи када кажу, да ћемо сви умрети, па ма како живели. Ако се тако мисли, онда зашто и живимо? Заиста, умрећемо, али треба имати на уму да после нас остају наследници, који треба да се угледају на наш живот. Ако им се, пак, пружају овакви примери, онда је сав људски живот бесмислен, а свет благиште у њему. Зашто да се од једног физички или умно способног човека ствара лештина и пијаница? Сасвим је разумљиво, да сви не можемо бити способни за сваки рад, али бар радимо оно, што нам је могућно и што ће другима корисно послужити. Из ничега се ништа није могло створити. Ми сваког дана једемо хлеб, а врло мало мислимо о томе, како се дошло до њега. Колико труда уложи сељак док доспе до њега! За све што се ради и ствара потребни су рад и воља, која нас једино доводи до успеха, чак и за оне маленкости, које ми тако називамо и о којима скоро и не мислимо. Велики људи се нису рађали, већ су својим заслугама и делима освајали своја имена и славу. Ти људи живе и данас, јер живе њихова дела и заслуге. Сетимо се Његошевих стихова

„Благо оном ко довијека живи,  
„Имао се рашта и родити!

Колико је узвишености унео у ове стихове велики Ње-  
гош! Данас, када је живот постао компликован и када је  
техника својим проналасцима и изумима успела да олакша  
човеков живот, не треба седети скрштених руку. Ако све  
зависи од нас и наше воље, гледајмо и да поставимо циљ  
свога живота, који ће нам отворити врата будућности, јер  
„Сваки је живот рад, а рад више живот“ казао је Карнери.

Приштина — Гимназија

Даница Тоцаловић (VIII)

---

Из циклуса „Писма са села“

## Наша јесен

Пређосмо брда и планине, а за нама  
јесен . . .

Јесен свега: земље, смијеха, живота и  
бола.

Стадосмо. Уморни, гладни и  
јадни . . .  
и пођосмо у сутон . . .  
Свуда тама, а јесен већ с  
нама.

Идемо полако!  
исцрпени . . .  
изнурени . . .  
О, хљеб наш . . . и Бог!

Селјаци трче, жене плачу, а старци сагиули главе и  
ћуте.  
Негде у селу гори кућа и  
стог.

Падосмо уморни од свега и у Ничему тражећи  
спас.  
А јесен иде . . .

Наша јесен испред  
нас . . .

Вршац — Учитељска школа

Злашко Дурбешић (V)

## За наше село

Највећи део нашега народа је сељак. 80% наших сународника се бави обрађивањем земље. То значи толико да је напредак целокупног народа исто што и напредак нашег села, значи ако село лоше стоји, стојимо сви лоше. За сваку похвалу је жеља наших сарадника, ученика Учитељске школе у Јагодини да од овог броја отворимо и ми нову рубрику: **За наше село**. Радо ћемо примати све радове који третирају питање нашег села.

## Село и интелигенција

У последње време — од рата па на овамо — стално се наглашава значај нашег села и сељака; његово преимућство, виталност и томе слично, али се у исто време наглашавало с друге стране и то, да је наше село, и поред свега оног позитивног чиме обилује, прилично заостало, неупућено, непросвећено и на доста ниском културном нивоу. Зато постоји тежња да се знатан део пажње обрати баш на ту страну нашег села; да се оно по могућству просвети, ослободи свега незнања и заблуда, што му спутава правилан развој, и подигне на виши културни ступањ.

Но одмах се видело да то не иде тако лако, како се на први мах схватало. Истина, дошло се до видних резултата, али не до онога до чега је требало и могло да дође.

Још и данас наилазимо на извесне појаве у нашем селу које нам сведоче да се у том културном уздизању није тако много одмакло. Још је приличан број неписмених, још се земља у многоне обрађује ралицом, још је живот на нашем селу на ниском културном ступњу, тежак и нерентабилан... У свему овоме предњаче она села која по својој географској положају спадају у ред „забачених села“, тешко приступачних и удаљених од вароши.

Наша интелигенција, а под којом ја подразумевам у овом случају све оне који су својим позивом баш упућени селу, да га подигну, упуте, просвете и поведу напреднијем и културнијем животу, свештеници, учитељи, лекари, економи и др. и поред многих својих напора, што треба признати, ипак свесно или несвесно у многоне је допринела да наше село још и досада не постане оно, што би требало да буде. Та наша интелигенција, кажем, иако у великом броју и сама поникла из села, убрзо се засићивала, да не кажем разочаравала животом у селу и тежила да се дочепа оближње вароши или варошице и уједно, по њеном мишљењу, удобнијег и згоднијег живота. А и оно што је остајало по селима из горњих разлога није улагало и чинило за село оно, што би, обзиром на свој положај и своје образовање, могло да учини за напредак села.

Сви они, мање или више, сматрали су то своје службовање по селима као неку врсту казне, која мора да се издржи да би се након две три године прешло у варошицу или варош. Какав рад може бити код оваквог схватања, може се појмити.

Некако, чисто несвесно укоренило се код наше интелигенције, и то на жалост, код оне која је тек излазила из школа пуна елана за рад: „Ах, да ме не баце у неко село у Македонији!“ или нешто томе слично.

Тамо где баш има много да се ради и доприноси уздицању села, наше интелигенције нема, или она се сама клони таквих села, остављајући их на истом ниском ступњу.

Да додамо овоме још друге мане наше интелигенције, које тако често срећемо, као „политизанство, интриганство“ и др. чиме још више уносе раздор у село и коче сваки културни напредак.

Насупрот овоме и сам наш сељак некако је постао неповерљив према интелигенцији. Нерадо се предаје њој, нерадо слуша њене упуте и савете и често неће да верује њиховој речи. Отуда и оно мало радника међу нашом интелигенцијом не може да дође до успеха, јер наилази на отпор и неповерење самог сељака. На тај начин ове две ствари: нерад наше интелигенције и њено повлачење из села с једне стране и неповерење сељака с друге, чини да се у културном напретку нашег села осећа минус.

Тај минус на нашем селу, осећаће се све донде, док наша интелигенција не схвати правилно и озбиљно свој задатак; све донде, докле се наша интелигенција буде извлачила и удаљавала од нашег села, тежећи варошици или вароши, где ће моћи удобно заузети катедру.

Онда, када наша интелигенција увиди да је село то где она има да развије сву своју пуну делатност, када увиди да, ако игде треба радити на културном уздицању, то има да буде наше у многоструком заостало село, онда, када учитељ, свештеник, лекар, економ и др. сви заједнички, дошавши до горњег убеђења, удруже своје заједничке снаге и закораче и у најзабаченија села, просвећујући, саветујући, поучавајући, крепићи, наш сељак ће оставити своје неповерење према њима и села ће поћи бољем и културнијем животу.

*Онда ће интелигенција бити за наше село оно што је озобломе сунце.*

## Вече

Стадо се враћа. На реци мирни вали.  
Милина нека осећа се свуда.  
Чује се звук : то пастири мали  
У своје фруле свирају отуда.

Мрачни лук се спушта лагано и споро  
И сунце залази весело за брег  
Да се одмори ; јер није, већ скоро  
Зашло за овај где је вечит снег.

Погледам у реку, тамо сунце бива,  
Све га више нема, јер брзо нестаје,  
Да л' га река чува ил' брдо сакрива  
Или свод земаљски другом га предаје? . . .

И сунце је зашло, и сутон већ пада,  
И село је мирно, оне дреке нема,  
И пастири млади одавно су стадо  
Пустили да се за починак спрема.

Скопље — Прва мушка гимназија

Живорад Илић (Vlv)

## Трагикомедија

Док је наставник говорио о трагикомедији, Милан се изненада насмеја. Наставник га скоро љутито запита: „Шта се то десило? Зашто сте се смејали, Милане?“ Милан устаде и обори срамежљиво поглед. Знао је добро да је погрешно. Стао је да проклиње час када се сетио свађе између сељака Николе и чича-Мате. Сада је, пак, морао да одговори, јер се ништа није могло више поправити.

— Опростите, господине професоре. Сетио сам се једног догађаја са свога села. Упоредио сам га са трагикомедијом и . . . опростите, било је тако смешно! . . .

Господин наставник се одобровољи, јер му је Милан био примеран ђак, и рече:

— Добро, добро Милане, али се добро чувајте да се то други пут не деси. Сада, за казну, морате да испричате тај догађај. Но!?

Милан је знао лепо да прича, но смех га је његових другова збуњивао. Покуша да врда. Другови су то приметили. Не, не. Мора да прича. Цео разред то жели. Милан, сав црвен и збуњен, покуша, најпре, да се прибере, па онда стаде да прича.

— Било је то у моме селу. Ах, ви не познајете моје село. Оно је тако лепо, а становници тако добри и мирни. Ипак, ти мирни људи познају и свађу. Ако се то зове свађа. Нико други, већ Никола и чича-Мата. Никако се не трпе. Стално се гложе. Најпре смо се плашили тих свађа, али

после, навикнути на њих, смејасмо се слатко. Биле су тако глупе, но увек без последица. Увек смо волели да их гледамо и јурили смо већ на први знак. Тако је било и тог дана. Баш сам читао нешто добро.

Ужурбали се сељаци, те се ја досетих, да се њих двојица поново свађају. Пожурим. Кад сам стигао, згрануо сам се на оно што сам видео. Свакако су били веома резјарени, кад је стигло до тога, Никада нисам помислио да се и то може десити. А шта је било?

Напред трчи чича-Мата, старац од шездесет година са једном ногом већ у гробу, а за њим, у пуној снази, тридесетогодишњи Никола са огромним касапским ножем.

Било је заиста страшно. Помислио сам да ћу постати очевидац једне трагедије.

У једном тренутку чича-Мата улете кроз врата у неку кућу и покуша да их затвори. Но како да одоли он, старац, разбеснелој снази младог човека? Врата су се широм отворила притиском снажних Николиних рамена и овај утрча.

Свршено је. Трагедија је довршена, али не... То је била само половина — трагедија.

Одједном у трку излете Никола, сав рашчупан. Са чела му капље крв. Одмах за њим изјури стари. Био је страшан. Седе му се власи лепршају, а у руци држи нож, онај исти Николин касапски нож. Он покушава да својим старим ногама стигне младог Николу, који све више и више одмиче уплашено. То је био парадокс. То је био други део, друга половина — комедија. То је сада личило на трагикомедију. Како се само то догодило?

Стари је то лисац тај чича Мата! Кад је видео да не може да затвори врата пред разјареним Николом, саже се и брзо дохвати један повећи камен. Њиме поштено удари по глави Николу, тако да се овај, пошто је испустио од изненадног удара нож, који чича Мата за трен ока диже, окрете на лево круг и преплашен појури натраг, а чича Мата са ножем за њим, да му врати мило за драго.

Све се то лепо завршило у братском загрљају пред господином судијом. А сада, господине професоре, молим за опроштај, јер то је, збиља, била права трагикомедија.“

И док се разред смејао, наставник приђе Милану и пријатељски га потапша по рамену: „Добро, добро Милане. Седите, видим да сте добар младић“.

Вршац — Гимназија

Слободан Марков (VIIб)

## Живот у касаби

Стоји касаба као стари болесник и немоћна да себи помогне, очекује смрт. Стари беговски чардаци, некада понос

касабе, оронули зјапе од досаде. Уски и каменом калдрмисани сокаци укрштају се и очекују ријетке пролазнике. Живот је замро и касаба је на издисају.

Над улицу се наднио почађали и разбијени фењер. На кефенку, као у каквом излогу, сједи трговац подавијених ногу, чека ријетке муштерије и дријема. Преко пута од њега, његов комшија, стари трговац Ибро, одбија густе димове и страсно испија црну кафу. Муштерија прилази, сједа до Ибре и почиње разговор-мухабет.

— Ибро, ова „гриза“ удави човјека. Све што сам добио за жито, не може ми бити ни за кафу. А гдје је духан, со и остало?

— Ох пусти земан — Ибро одмахује и одобрава муштерији. Е, мој Перо, бирвактиле се је боље живјело.

Над чаршијом се наднио низ дрвењара, са малим прозорчићима новином облијепљеним. Кроз сокак журно промиче жена у фереџи. Доле на Харману код Хате је данас састанак. Петак је, биће много дјевојака и младића. Биће и хармонике и коло ће се играти. Група младића, загрљени упутили се на Харман. Авдо Мехин, најбољи пјевач у махали, издигао и пјева:

Босно, моја, моје уздисање!...

Ајшо, моја, моје севдисање!

Ој, Босно, поносна!

Гдје су наши шефтели сокаци...

Ој, Босно, поносна..,

Вече. На танком минарету чује се глас мујезина, гдје позива вјерне на молитву. Аллаху екбер! аллаху екбер! По мрачним сокацима замакне покоја замотана фигура са фењером. Испод Фатиног пенџера допире шапат старог ашиклије Мује...

Још мало и касаба утону у мрак. Мир свуда. Само доље код „Веселог друга“ трешти музика и свира најновији шлагер. Дах новог времена пробија и у касабу и надгриза је, гуши је горе у њезиним уским сокацима. Касаба се отима, оживљује старе успомене и живи од прошлости.

Доље испод касабе хучи и журно одмиче ријека и као да и она напушта стару касабу и оставља је, да тако у миру осамљена проведе своје последње дане...

*Дервенша — Грађанска школа*

*Мирко Оичак (IV)*

## Први покушај

(Наставак)

— Не, он неће више овамо доћи, излетело је из управникових груди. Заборави га заувек! Он је лењивац, неће да

се труди... Не мисли о њему више! Казавши то, Динић је устао и са сином на рукама изашао из свог раскошног кабинета.

### III део

Марковић је журно ишао улицом. Био је мраз и мењава. Оштар сув и хладан ветар залазио му је под кошуљу. — О, та беда! Ево већ две године он не може да се извуче из њена загрљаја. Пре пет година, они су били још задовољни својом судбином, он, његова добра жена и њихова девојчица Лела. Они су имали малу радњу и живели су срећно. Али, требало је новаца једном пријатељу и он, тако добродушан, дао је све што је имао... Дело пријатеља је, изгледа, пропало и он је изгубио новац, и свој, и Марковићев, који је сад са женом и дететом остао у највећој беди. Почела је потеря за намештењем. Место се налазило тешко, јер је Марковић имао само сведочанство о свршеном четвртном разреду гимназије. Најзад после дугих скитања он је постао магационер у фабрици „Крстић и комп.“

Његови блиски рођаци су одахнули мало, али не за дуго. Почеле су болести. Прво се разболела његова жена, затим он сам, а сада њагова мала Лела већ две недеље лежи од запаљења плућа... Почела су и отсуства... одбијања од плате... изговори... обуставе рада... и најзад истеривање из службе.

И ево, ради те мале девојчице, мале Леле, решио се да иде данас нечовечном управнику и да замоли унапред бар неколико стотина динара за лекара. А место тога... Тежак уздах излетео је из груди Марковићевих...

### IV део

— Је ли дао?

— Млада, измучена, болешљива изгледа жена, дочекала је мужа на прагу полутамне собе, где је било хладно и дувало је као у шупи.

— Је ли дао? лагано су поновила њена уста и она је испружила танку, омршавелу руку. Тежак уздах њена мужа био је одговор.

— Истерао... Сасвим истерао... мучно је одговарао Марковић... О Боже! Боже! зашто нас и Ти кажњаваш?

— Јадна Лела! Јадна Лела!

Млада жена је једва нашла снагу да приђе кревету, где је на обичној сламњачи, под исцепаним јорганом, лежала болесна девојчица. Из сасушених, полуотворених малих уста долазило је тешко дисање, а нежне груди надимале су се неравномерно... Она ће умрети, ако је оставимо овде. А новаца за доктора и лекове више немамо!“ нечујно је изговарала жена. „Њој су потребни чорба, слатко вино, лекови,

а нарочито светла соба. А овде у мраку она ће умрети — Лела ће умрети!“ брзо изговори Марковић. — „Моја драга слатка, мала Лела ће умрети?! Зато што немамо пара и зато што смо сиромашни! Ти немаш пара?! Ха — ха! подругљиво понови Марковић. Да, ти немаш пара, но ти их мораш имати! Мораш имати, да би спасао Лелу! Оштра и неочекивана промисао летела је кроз његов мозак... Чудновата и мучна, али тако јасна! Како се само раније није могао сетити тога... Само то може спасти њихову јадну Лелу, над којом је већ лебдела сенка смрти.

(Свршиће се)

Зајечар — Гимназија

Игор Вајерман (VI)

---

## КОСОВО

Вјекови су прохујали,  
Али оста спомен свети  
Од јунака што су пали  
За слободу и дом свети.

Оста спомен, оста слава,  
Она сија, она живи,  
Од јуначких палих глава  
Соколова, тића сиви.

Вјекови ће прохујати.  
Над њиховим гробовима  
Ореол ће дивни сјати . . .

— — — — —  
— — — — —  
Слава им . . . Слава им свима . . .

Дервенша — Грађанска школа

Рајко Скварица (VI)

---

## Из писама наших сарадника

### Средњошколцима о „Новом средњошколцу“

Млад сам и једнак са Вама, другови и другарице, те немам жеље да поучим, већ да приметим и предложим.

Читам наше средњошколско гласило „Нови средњошколац“, и видим да у њему није све како треба и како се жели. Није све на својој висини зато, што се већином сви ми при обради тема за овај наш часопис превише држимо формал-

ности, које владају при нашим скученим школским, писменим задаћама. Наиме, дајући прилог за наш средњошколски лист, ми пишемо тако, да задовољимо једино стилску и правописну страну. Јер у теми „Први снег“, „Последње лишће“ и томе слично, не може да се изрази дух, наше жеље и индивидуалност. Те теме су донекле употребљиве за писмене задатке народног језика, које у том случају имају за циљ да нас науче правилно да пишемо и да усавршавамо стил. Али такве теме и мотиви нису пожељни и препоручљиви за један шири часопис, као што је „Нови средњошколац.“ Нису пожељни зато, јер у овом часопису треба да видимо унутрашњи живот средњошколца, његове жеље и намере, а то се у овим општим, обичним темама не може опазити.

Да би се осетио наш пулс, наша душа и жеље, треба да из средњошколских редака избија Он, средњошколац, са целим својим „Ја“, а не да читамо правилне реченице, приличан стил и прозан безосећајан садржај, који не каже ништа лично и одлучно, већ све површно. Докажимо у темама, које су блиске животу, да смо савладали формалну страну писменог изражавања.

Да, боље би било да ми своју способност (уколико је имамо) за писање посветимо својим осећањима, тако да из наших редова одише идеја, дух и снага младости, а не хладна, устајала форма.

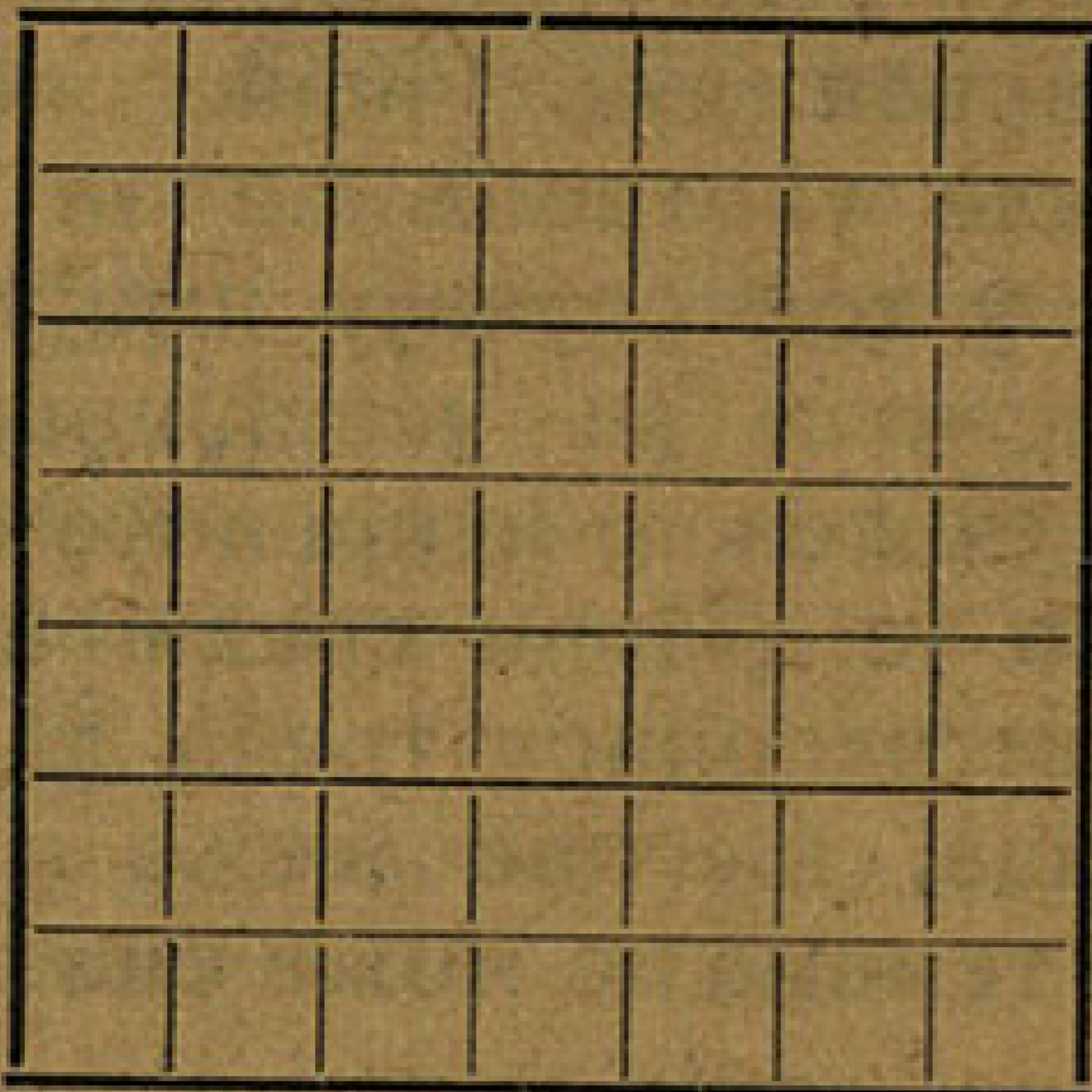
Нашем „Новом средњошколцу“ треба више стваралачке и позитивно — критичке страсти. То му треба да би Он живео и био нам у срцу. Боље је изнети своје мишљење, своје осећање, своју критику и индивидуално запажање о људима и друштву, него искалупити песму од самих речи, или дати неки опис, који је већ небројано пута обрађиван. Више се има користи када се пише о друштвеним односима, о пороку који треба отстранити, о друштвеној идеји, или установи коју треба помагати и развити, него што се има користи кад се лелече над неком незнатном стварју, или од радости која је укалупљена у окове бојажљивости, бездушевности.

Будимо више лични, страсни, у писању, па ћемо „Новом средњошколцу“ дати живота, кога је Он тако жељан. И тада ће нам бити „Нови средњошколац“ милији; а и нашим васпитачима ће више користити, јер ће они у том случају боље моћи да виде и осете нас, да нас упознају и заволе, што ретко они постижу, јер смо се ми нечијом кривицом увукли у просто правописно и донекле стилско „шкрабање“.

Више би живота и личних осећања желео овај наш часопис. Пружимо то, те покажимо да можемо мислити и осећати!

# З а б а в н и д е о

## Чаробни квадрат



Бројеве од 1 — 7 треба распоредити тако да водоравно, окомито и у дијагоналама увек буде збир 28

Вршац — Гимназија  
Поштин Добрислав (IV)

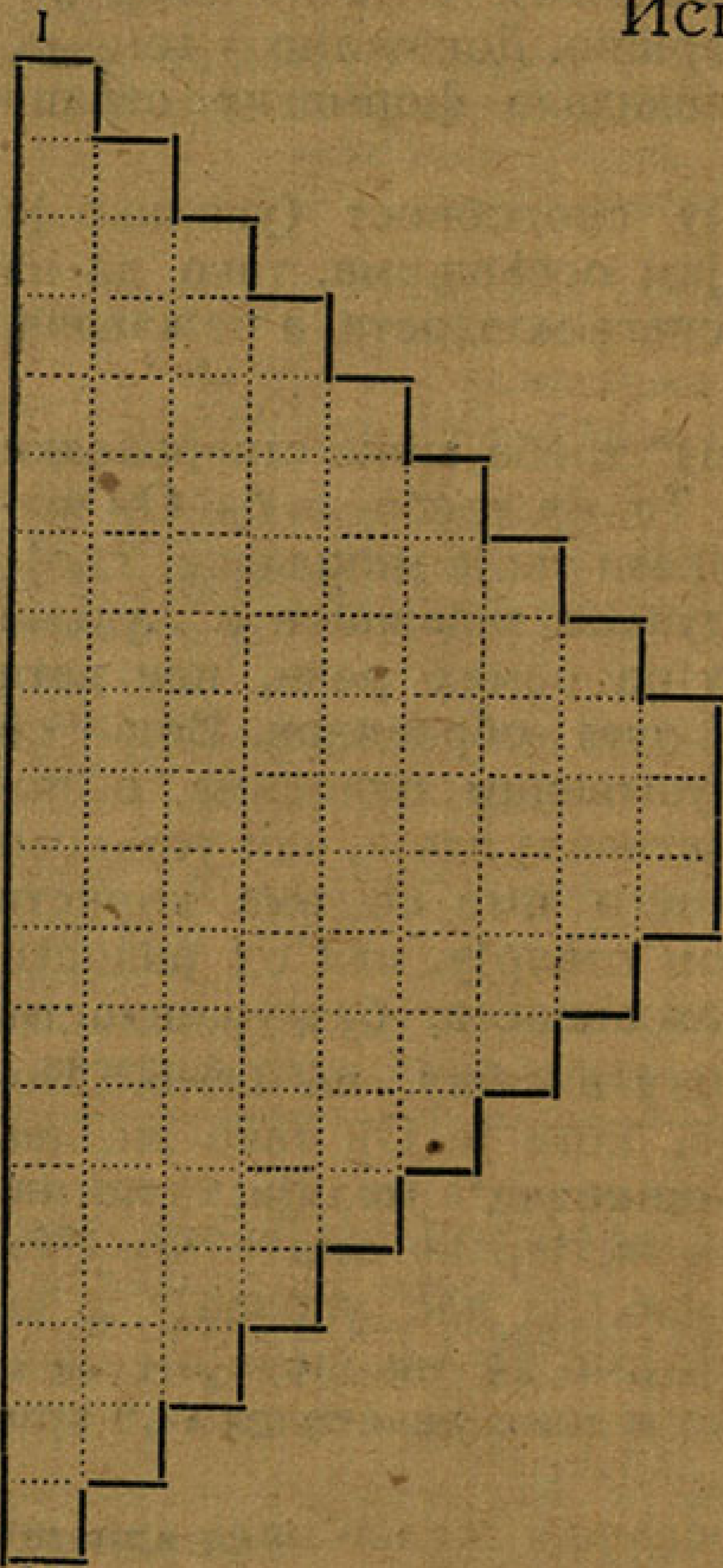
## Загонетна посетница

ДОЦИЈА ЛЕДСЛ

Занимање овога човека?

Вршац — Грађанска школа  
Рада Сурла (II)

## Испуњалка



- непчани сугласник
- лична заменица
- крволочна животиња
- стара мера за течност
- једно цвеће
- женско име
- кухињска потреба
- једна држава
- самостална држава
- дивљи народ
- море
- занимање
- једно поврће
- сељачка обућа
- животиња
- део куће
- превозно средство
- исти самогласници
- тринаести сугласник

II  
Од I до II име писца  
Бела Црква — Грађанска школа

Коста Суру (III)

---

---

## Наша обавештења

**Сарадницима:** Да би „Нови средњошколац“ испунио свој задатак, потребно је да доспе у све наше средње школе чијој је омладини и намењен. Наш лист је чисто средњошколски. Он ће се искључиво бавити животом средњошколаца, њиховим идеалима, мислима и осећањима. У њему ће сваки писмен и за духовно стварање способан ученик наћи довољно места и за своје радове. Сарадници ће моћи да пишу нешто из књижевности, критике, науке или уметности; из спорта, из ђачког живота уопште. Долазе у обзир и добри преводи из страних књижевности као и прикази рада ђачких дружина и установа. Једном речју, „Нови средњошколац“ биће нека врста одушке нагомиланој енергији даровитијих средњошколаца, који би у своме листу добили прве потстреке за искоришћавање својих способности.

Молимо сараднике да нам пишу своје саставе само на једној страни и читко; да пишу што краће — да бисмо могли унети што већи број радова. Сваки рад мора да буде потписан пуним именом и презименом. Анонимне радове нећемо узимати у обзир, као и оне за које би се посумњало да нису оригинални.

---

**Повереницима.** „Новом средњошколцу“ потребни су стални повереници за све наше средње школе у држави. Повереник може бити сваки ученик гимназије, грађанске или учитељске школе. Његова је дужност да води рачуна о претплатницима у својој школи и да одржава непосредну везу са уредништвом. **Они повереници који распродају најмање 30 бројева листа, добијају по један број за себе бесплатно.** Да би се утврдио тачан број штампаних примерака (тираж) и да би се избегла сувишна преписка преко године, најбоље би било да **повереници одмах у почетку прикупе годишњу или полугодишњу претплату** и пошаљу уредништву. У противном може се лист распродавати и на бројно с тим, да се обрачун врши и новац шаље уредно сваког месеца или најкасније двомесечно.

Претплату треба слати нашом чековном упутницом бр. 59.536 по одбитку стварних трошкова. Повереницима који заостану у претплати за два месеца наредни број се неће послати док не подмире дуговање. Ово чинимо из разлога што су прошле године поједини примали лист у току целе године, а ни до данас не послаше претплату. Жалосно, али истинито.

Молимо старе поверенике који лист не би хтели или не би могли растурати, да нам га одмах врате у истом омоту, јер смо противни натурању листова па ма с које стране оно долазило. Сви они који лист прихвате учиниће нам драгоцену услугу ако нам с времена на време, у згодној прилици доставе своје примедбе, сугестије и напомене у погледу уређивања листа. Тиме ћемо учинити да лист што више буде од користи онима којима је намењен.

Уредништво

---

---

---

---

## Први наградни конкурс „Новог средњошколца“

Ове године на дан 1 децембра навршава се пуних двадесет година од нашег највећег историског догађаја, који се може сматрати као крајњи резултат једног дугог периода народне историје испуњеног патњама и борбом нашег народа за своју националну слободу и уједињење.

Као такав Први децембар је круна свих напора, свих жртава и свег страдања нашег народа. То је највећи и најзначајнији датум у историји Југословена.

Значај овог догађаја постаје још већи кад се сетимо величине жртава и напора који су учињени да се до постигнутог циља дође.

„Нови средњошколац“ желећи да овај најзнаменитији дан наше народне историје обележи видним пијететом према ствараоцима данашње велике Југославије, расписује први наградни конкурс за израду теме:

### **Двадесетогодишњица ослобођења и уједињења Југословена**

У конкурс у могу учествовати само ученици-це гимназија, грађанских и учитељских школа у нашој краљевини. **Рок подношења радова је 25 новембар 1938 год.**, када ће нарочити оцењивачки одбор прегледати приспеле радове и одредити награду за три најуспелија рада.

**Прва награда је 200 динара;**

**Друга и трећа награда је по 100 динара.**

Најбољи рад ће бити отштампан у децембарском броју „Новог средњошколца“.

**Уредништво**

---

---